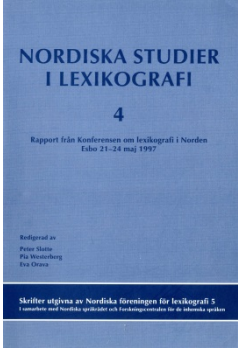

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Användningen av enspråkigt svenska ordböcker i Finland	
Forfatter:	Kristina Nikula	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 4, 1997, s. 301-322 Rapport från Konferens om lexikografi i Norden, Esbo 21.-24. maj 1997	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Kristina Nikula

Användningen av enspråkigt svenska ordböcker i Finland

This article presents an analysis of the use of Swedish monolingual dictionaries by university students in Finland (University of Tampere, University of Vaasa, Åbo Akademi University, Österbottens högskola). It seems that the subject of the studies plays a greater role than the mother tongue of the students (Swedish or Finnish). The report is based on questionnaires in the spring 1997 and is part of a larger project.

Inledning

Det görs i våra dagar stora ansträngningar för att förbättra ordböckerna. För att lyckas har man i allt högre grad börjat vända sig till ordboksanvändarna för att ta reda på deras behov och önskemål. Ett bevis på detta är de talrika enkätundersökningar som genomförts på skilda håll i världen. (Béjoint 1994:140f.)

Ett mångårigt arbete bland studerande inom olika typer av utbildning har lett till att jag småningom börjat fråga mig i vad mån det är ”fel” på ordböckerna och i vad mån ”felet” kan sökas hos ordboksanvändarna. Det är för det första långt ifrån självklart att varje studerande äger och regelbundet använder en ordbok och för det andra är det uppenbart att de studerande ofta hyser oriktiga föreställningar om brister i ordböckerna, något som helt enkelt kan bero på dåliga kunskaper om till exempel allmänna principer vid författarens val av uppslagsord (jfr Svensén 1987:28ff.) eller om vilken funktion (ibid. s. 17ff.) olika typer av ordböcker har.

Material, metod, mål.

I ett första försök att ta reda på om det vore möjligt att råda bot på åtminstone en del av de förmenta (?) bristerna i de enspråkigt svenska ordböckerna genom undervisning av ordboksanvändarna gjorde jag under vårterminen 1997 en enkätundersökning om användningen av enspråkigt svenska ordböcker (i fortsättningen svenska ordböcker) bland de studerande vid tre av landets universitet eller vid Tammerfors universitet (TU), Vasa universitet (VU), Åbo Akademi (ÅA) och dess filial Österbottens högskola (ÖH). Enkäten besvarades av 241 studerande. Bland informanterna finns studerande med nordiska språk/svenska som huvud- eller biämne, blivande klasslärare och ytterligare en grupp ”övriga” bestående av juris- och ekonomistuderande samt studerande för förvaltningskandidatexamen. Antalet informanter fördelade på universitet, linje och språkgrupp framgår av tabell 1. Den kraftigt varierande storleken på de olika informantgrupperna beror på tillgången till en viss typ av studerande och inte på ett medvetet val, i synnerhet som jag inte själv på ort och ställe kunde genomföra enkäten.

Universitet/linje	Sv.	Fi.	Två spr.	S:a
Tammerfors universitet		56	1	
Summa TU				57
Vasa universitet				
– språkstuderande	10	22	7	39
– övriga		34		34
Summa VU				73
Åbo Akademi	9	2		
Summa ÅA				11
Österbottens högskola	78		22	
Summa ÖH				100
Sammanlagt	97	114	30	241

Tabell 1. Informanterna fördelade på universitet, linje och modersmål. (Fråga 2 o. 3)

Som informanter har däremot medvetet valts såväl svensk- som finskspråkiga studerande, vilket gör det möjligt att vid behov jämföra de båda språkgrupperna, eftersom ordböckerna i det ena fallet är ordböcker i modersmålet och i det andra fallet utgör ordböcker i ett främmande språk. De studerande som uppgivit att de upplever sig som tvåspråkiga har samtidigt också i de flesta fall noterat att de uppfattar svenskan som det starkaste språket inte minst tack vare skolgång och/eller studier på svenska. Att informanterna också representerar olika typer av utbildning kan förmodas ge utslag i deras svar.

Enkäten består av sammanlagt 32 frågor varav en fråga med öppet (fråga 26) och 31 frågor med bundna svar (bilaga 1). Därtill har i flera fall utrymme reserverats för kommentarer. Till följd av utrymmesbrist kan svaren på endast en del av frågorna behandlas i denna redogörelse. Fråga 1 om informantens kön har strukits som ointressant i sammanhanget. Inte heller fråga 8 om vilka andra än enspråkigt svenska ordböcker informanterna äger har behandlats, eftersom det visat sig att de flesta informanter äger ett flertal olika tvåspråkiga ordböcker, fackordböcker o.d., men endast sällan kunnat namnge dessa. Fråga 10, 12, 19, 24–26 kommer i viss utsträckning kompletterade med intervjuer att behandlas i ett senare skede och ett par frågor (fråga 29–31) som delvis gäller användningen av andra språkliga hjälpmedel än ordböcker har behandlats i ett annat sammanhang (Nikula 1997).

Enkätundersökningen våren 1997

Enkätundersökning är som metod omdiskuterad och det har ifrågasatts om tilltro kan hysas till resultat som nåtts på detta sätt. Även om riskerna för missförstånd och möjligheterna till tolkning är mer eller mindre inbyggda i enkätundersökningar, har man dock kunnat konstatera att genomgående likheter uppträder i undersökningar som genomförts om ordböcker i skilda språk och i

skilda miljöer (Béjoint 1994:142, 147), varför resultaten åtminstone kan accepteras som tecken på vissa tendenser bland ordboksanvändarna.

Trots att ordboksanvändarna i verkligheten utgör en mycket heterogen grupp, består undersökta grupper vanligen av lärare och/eller studerande. Detta, som det kan tyckas, ensidiga val av informanter kan dock försvaras dels med att dessa kan antas utgöra ett par av de viktigaste användargrupperna, dels med att lärare i rätt stor utsträckning kan påverka en persons framtida förhållande till ordböckerna. Därtill är såväl lärare som studerande lätt avgränsbara och näbara kategorier för de flesta forskare som är intresserade av lexikografi.

Väl medveten om svagheterna hos enkätmetoden gjorde jag min undersökning i ett försök att klarlägga *när, hur och till vad* de studerande använder eller kunde tänkas använda enspråkigt svenska ordböcker samt strävade ytterligare till att ta reda på *olika uppfattningar och föreställningar* om dessa. För en mera omfattande undersökning av de studerandes förhållande till ordböckerna krävs kompletterande undersökningar, t.ex. intervjuer. Resultaten av denna enkätundersökning är därför närmast tänkta som en utgångspunkt för en sådan mera djupgående analys. Många av dem som deltog i undersökningen har valt att kommentera såväl frågan som svaret. I detta sammanhang redovisas på grund av utrymmesbrist främst enbart de direkta svaren på ett antal frågor som bedömts som intressanta och på vilka svaren kan tjäna som utgångspunkt för en fortsatt undersökning.

Resultat av enkätundersökningen 1997

Resultaten av undersökningen redovisas i den ordning frågorna ställdes i enkäten utom i det fall frågan i efterhand bedömts vara mindre relevant (jfr ovan) eller svaren varit svåra att tyda och frågan därför förbigåtts åtminstone i detta skede. Då det ur informanternas synvinkel är av intresse att se den egna gruppens svar i förhållande till andra grupper, har jag valt att redovisa resultaten enligt högskola och i viss mån linje och inte efter språkgrupp, vilket kanske legat närmast till hands. Valet har i praktiken betydelse enbart för VU där tio svenskspråkiga studerande ingår i gruppen språkstudierande. I fall där modersmålet kan tänkas påverka resultatet redovisas de svenskspråkiga VU-studerandenas svar för sig. I tabellerna ges absoluta tal för de olika företeelserna.

Fråga 4. Hur länge har du studerat denna termin medräknad?

Eftersom svaren på vissa frågor kunde tänkas ha ett direkt samband med det antal terminer informanten studerat, ställdes frågan hur lång tid denne tillbringat vid universitetet vårterminen 1997 medräknad. En genomgång av resultaten tyder dock på att umgänget med ordböcker inte i nämnvärd grad förändras med antalet studietermener, varför jag åtminstone i detta skede bortser från denna fråga. Av svaren framgår emellertid att 100 studerande eller drygt 41% är första årets studerande, att 77 eller 32% redan studerat i ett år och att resten, 64 informanter, eller 26,5% studerat flera än fem terminer.

Fråga 5. Fanns det ordböcker av något slag i ditt föräldrahem?

Ju större erfarenhet av ordböcker av olika typ (inte enbart enspråkigt svenska) en ordboks-användare har, ett desto större utbyte av ordböckerna kan denne antas få. Med utgångspunkt i

detta antagande ställdes frågan om ordböcker av något slag funnits i informantens föräldrahem. Andelen positiva svar, som framgår av tabell 2, var överraskande stor, då drygt hela 86% uppgav sig ha haft tillgång till ordböcker i föräldrahemmet.

Universitet	Ja	Nej	?*	S:a
Tammerfors universitet	48	9		57
Vasa universitet	63	9	1	73
Åbo Akademi	11			11
Österbottens högskola	86	11	3	100
Sammanlagt	208	29	4	241

Tabell 2. Tillgången till ordböcker i föräldrahemmet. * betyder att frågan inte besvarats.

Då det i andra sammanhang i enkätsvaren visat sig att begreppet ordbok getts en mycket vid tolkning är det sannolikt att såväl enkla ordlistor som fickordböcker av olika slag gett anledning till de positiva svaren. Också behovet av att ge intryck av att komma från "ett bildat hem" kan ha bidragit till det stora antalet positiva svar. Även om förhållandena i verkligheten inte fullt ut motsvarar det höga procenttalet är det uppenbart att man i hemmen varit medveten om behovet av språkliga hjälpmedel av denna typ.

Fråga 6. Äger du själv en eller flera enspråkigt svenska (ej fackspråkliga) ordböcker? Vilka?

Att ordböckerna kanske inte enbart inköpts med tanke på familjens skolelever och i de finska hemmen inte varit enspråkigt svenska framgår indirekt av tabell 3, eftersom andelen ägare till en svensk ordbok utgör 66% eller är avsevärt lägre än procenttalet för ordböcker i föräldrahemmet.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	52	5		57
Vasa universitet				
– språkstud.	23	16		39
– övriga	7	27		34
Åbo Akademi	9	2		11
Österbottens högskola	70	29	1	100
Sammanlagt	159	81	1	241

Tabell 3. Studerande som har/inte har en enspråkigt svensk ordbok.

En jämförelse mellan studerande vid olika universitet och på olika linjer visar på vissa skillnader. Tammerforsinformanterna, som läser nordiska språk som huvud- eller biämne, har oftare en egen enspråkigt svensk ordbok (91%) än övriga informanter. Procenttalet är högt, men borde egentligen

vara 100%, eftersom det vid institutionen förutsätts att de studerande har en egen svensk ordbok och gemensamma bokbeställningar dessutom görs i början av varje hösttermin, något som också inverkar på vilka ordböcker de studerande kommer att förfoga över (jfr nedan).

Kategorin språkstudier vid VU uppvisar en klart sämre siffra (59%) än Tammerforsstudenterna och om man bortser från de tio studerande som har svenska som modersmål är andelen ordboksägare ännu mindre eller 41%. Av "övriga" vid VU har endast en liten andel en enspråkigt svensk ordbok (20,5%). "Övrigas" ringa andel är naturlig, eftersom de studerande i det här fallet för det första inte är språkstudier och för det andra studerar vid ett finskt universitet och går igenom enbart kortare kurser i svenska. Andelen positiva svar kan därtill vara för hög, eftersom mycket tyder på att svaren åtminstone delvis kan gälla tvåspråkiga ordböcker i vilka svenska utgör det ena språket och inte uttryckligen enspråkigt svenska ordböcker.

Andelen lärarstudier med en egen enspråkigt svensk ordbok uppgår till 70%. Denna siffra kunde gott vara högre, eftersom det i detta fall handlar om modersmålet, men behöver inte nödvändigtvis betyda att lärarstudier sällan använder ordböcker, eftersom ordböcker ju vanligen är lättillgängliga på alla bibliotek (jfr dock tabell 6). De studerande vid ÅA som saknar en enspråkigt svensk ordbok är båda finskspråkiga och kan därför tänkas främst använda tvåspråkiga ordböcker, något som också får antas gälla en stor del av de studerande vid VU.

Vissa ordböcker är populärare än andra. I tabell 7 har tagits med enbart de vanligast förekommande ordböckerna, vilket innebär åtminstone två markeringar i någon av informantgrupperna. Ett väsentligt större antal än sju ordböcker har visserligen nämnts, men då dessa fått enbart strömarkeringar har de inte uppförts i tabellen. Av enkätsvaren att döma har många informanter en mycket dunkel föreställning om titeln på de ordböcker de äger. Siffrorna i tabell 4 anger endast fall där titeln varit korrekt eller uppgifterna åtminstone så pass korrekta att inga missförstånd kunnat uppstå. I synnerhet informanterna i Vasa (VU, ÖH) förefaller ha haft svårigheter, men beskriver i stället ofta utseendet på sin ordbok (ÖH), t.ex. en informant säger sig äga en ordbok som är blågul på pärmen, något som definitivt inte räcker till för att identifiera en svensk ordbok.

Ordbok	TU	VU*	ÅA	ÖH	S:a
SAOL	2	8	6	32	48
Svensk ordbok	25	3	1	1	30
Norstedts sv. ordbok	12	2	3	4	21
Bonniers sv. ordbok	3	2	2	9	14
Bonniers synonym ob.		3	1	5	9
Norstedts st. sv. ordb.	8				8
Svensk ordbok 1-2		2	1		3

Tabell 4. *Enspråkigt svenska ordböcker som informanterna äger. *Enbart språkstudier har besvarat frågan.*

Orsakerna till att en ordbok blir känd och använd är varierande, men om ordboken köps efter det att studierna inletts kan lärares rekommendationer vara avgörande vid köpet. Detta är fallet bland annat vid Tammerfors universitet. Om alla utgåvor av *Svensk ordbok* adderas är denna den vanligast förekommande ordboken följd av *SAOL*. *SAOL*:s stora spridning kan åtminstone till en del förklaras av att denna av många uppfattas som *Ordboken* och därför rätt ofta ges som gåva

vid studentexamen. Priset spelar i det här sammanhanget sannolikt en mindre roll, då de flesta ordböcker på marknaden¹ ligger i ungefär samma prisklass.

Fråga 7. Vilka andra enspråkigt svenska ordböcker än den/de du själv äger känner du till?

Förutom de ordböcker informanterna själva äger kan självfallet andra ordböcker både vara bekanta och användas. På frågan vilka ordböcker informanterna känner till har lämnats åtskilliga svar av vilka många dessvärre måste kasseras, eftersom det på basis av de uppgifter som lämnats varit nästintill omöjligt att säkert identifiera ordboken i fråga. Av tabell 5 framgår vilka ordböcker som entydigt kunnat identifieras och hur många som säger sig känna till dessa. För att ordboken skall tas med i tabellen har också här krävts minst två markeringar inom någon av informantgrupperna.

Ordbok	TU	VU	ÅA	ÖH	S:a
SAOL	15	19*	6	41	81
SAOB	14	6	7	3	29
Bonniers sv. ordbok	6	6	3	13	28
Svensk ordbok	3	6	7		16
Illustrerad sv. ordbok	12	2	1	1	16
Svensk handordbok		4		4	8
Norstedts sv. ob.	2	3	1		7

Tabell 5. *Enspråkigt svenska ordböcker som de studerande säger sig känna till. *En informant tillhör "övriga".*

Rätt typisk för många är antagligen den situation som skildras i en kommentar till det svar som gavs av en informant vid ÅA. Informanten konstaterar följande: "... är de enda [ordböcker] jag känner vid namn, dessutom vet jag att det finns en massa ordböcker som behandlar mitt huvudämne (svenska), och jag vet var jag skall få tag på dem. Jag vet bara inte vad de heter, men det finns ju allt från baklängesordböcker och frekvensordböcker till lingvistiska ordböcker". Typiskt för informanterna är i det här fallet att vissa kunnat ange den korrekta titeln på flera ordböcker, medan åter andra inte känner till en enda eller lämnar ytterst bristfälliga uppgifter. Något förenklat kan sägas att de som själva äger en ordbok, som de dessutom kan ange titeln på, också känner till de flesta andra ordböckerna.

Trots bristande kunskaper om titeln på ordböckerna måste kunskapen om andra ordböcker än de informanterna äger karakteriseras som rätt god. Kunskaperna framstår som goda i synnerhet om man jämför med de kunskaper om engelska ordböcker som franska engelskstuderande uppvisade vid en undersökning som genomfördes i Lyon 1981 (Béjoint 1981). Dessa studerande kände i praktiken knappast till någon annan ordbok än den de själva ägde. (ibid. s. 215)

¹ Här bortses från bl.a. *Nationalencyklopedins ordbok*, som redan på grund av sin storlek inte är ett realistiskt alternativ.

Fråga 9. I vilket skede av dina studier skaffade du den/de enspråkigt svenska ordboken/ordböckerna?

Det är ur lärarsynvinkel av intresse att ta reda på när ordböckerna inköps. Om inköpet sker först efter det att studierna inletts, föreligger goda möjligheter att påverka valet av ordbok. Som framgår av tabell 6 köper drygt 34% ordbok under det första studieåret, medan i stort sett lika många har en ordbok redan när de inleder sina studier. Det sistnämnda gäller i första hand naturligt nog de svenskspråkiga studerandena, medan de finskspråkiga språkstuderandena skaffar ordbok någon gång under studietiden beroende på när de inleder studierna i svenska. I detta sammanhang bör observeras att vissa studerande markerat flera alternativ, eftersom de dels ägt en ordbok innan, dels skaffat sig ordböcker då studierna inletts.

Universitet/linje	1-2 term.	Tidigare	Senare	Saknar ordbok
Tammerfors universitet	47	6	1	5
Vasa universitet				
– språkstud.	14	8	7	16
– övriga	1	4		29
Åbo Akademi	2	8	1	2
Österbottens högskola	19	55	6	29
Sammanlagt	83	81	15	81

Tabell 6. Tidpunkten för anskaffningen av den enspråkigt svenska ordboken. OBS. Vissa studerande har besvarat flera än ett alternativ.

Fråga 11. Har du fått undervisning i hur man använder svenska ordböcker?

Det ökade medvetandet om ordboksanvändarnas svårigheter har aktualiserat behovet av undervisning i användningen av ordböcker. Om undervisning getts redan på gymnasiet eller senare vid universitetet är svårt att avgöra, men av allt att döma är det senare alternativet det sannolikaste, eftersom de som inte studerar språk (VU), enligt tabell 7 påstår sig inte heller ha fått undervisning i ordboksanvändning. Flera än hälften av informanterna vid TU uppger sig ha fått undervisning, vilket i sin tur tyder på att undervisning getts enbart inom ramen för vissa (valfria) kurser och det samma förefaller också gälla vid VU. I utbildningen av lärare ingår sannolikt någon form av undervisning även om nästan en tredjedel av de studerande är osäkra på om de fått eller säger sig *inte* ha fått undervisning i ordboksanvändning. Arten och omfånget av undervisningen förblir i det här fallet också obekanta.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	33	23	1	57
Vasa universitet				
– språkstud.	31	8		39
– övriga	1	33		34
Åbo Akademi	11			11
Österbottens högskola	74	23	3	100
Sammanlagt	150	87	4	241

Tabell 7. *Studering som fått/inte fått undervisning i användningen av ordböcker.*

Om det i verkligheten förhåller sig så att 62% av informanterna fått undervisning i hur man skall använda ordböcker förefaller det med hänsyn till svaren på bl.a. fråga 17, 18 och 21 uppenbart att denna undervisningen inte varit framgångsrik och därför kanske borde ses över.

Fråga 13. Hur ofta använder du en enspråkigt svensk ordbok?

Att man äger en ordbok har betydelse först om man använder ordboken. Av tabell 8 framgår att flera än de som äger ordböcker (66%) använder sådana (94%) i större eller mindre utsträckning. Tabellen tyder likväl på att en stor del använder ordböcker enbart i samband med vissa övningar någon gång per vecka. Det stora flertalet tycks använda en svensk ordbok mera sporadiskt än så eller någon enstaka gång, vilket inte behöver innebära mera än en eller ett par gånger per år. Särdeles flitiga ordboksanvändare är de studerande sålunda inte (jfr t.ex. Béjoint 1981:215), vilket är förvånande, eftersom ordkunskapen i vissa fall är omvittnat dålig. De finskspråkigas låga siffror beror antagligen till en del på att dessa studerande vid sidan av de enspråkigt svenska ordböckerna kanske i större utsträckning använder tvåspråkiga ordböcker även om man t.ex. vid TU direkt rekommenderat användningen av enspråkiga ordböcker. De svenska språkstuderaendena vid VU visar sig också vara flitigare användare av svenska ordböcker än sina finskspråkiga kamrater.

Universitet/linje	Dagligen	Varje vecka	Någon gång	Aldrig	?	S:a
Tammerfors universitet	5	40	11	1		57
Vasa universitet						
– språkstud.	2	21	16			39
– övriga	1	10	12	9	2	34
Åbo Akademi	1	6	4			11
Österbottens högskola		27	71	2		100
Sammanlagt	9	104	114	12	2	241

Tabell 8. *De studerandes användning av den enspråkigt svenska ordboken.*

Fråga 14. Vilken information letar du oftast efter i svenska ordböcker (ange det du oftast letar efter med 1 och sedan i tur och ordning t.o.m. 7)? Stavning/betydelse/uttal/böjning/om ett ord finns/idiom/annat?

Av undersökningar som gjorts i utlandet framgår att tvåspråkiga ordböcker först och främst används för att ta reda på betydelse (Béjoint 1981:215). I detta fall skiljer sig informanterna i denna undersökning inte från ordboksanvändarna i andra undersökningar och inte heller skiljer sig resultaten på andra punkter särdeles mycket från de resultat man uppnått på andra håll i världen (jfr t.ex. Béjoint 1994:140ff., Svensén 1987:13f.)

	TU	VU I*	VU II*	ÅA	ÖH
Stavning	5 (260)	5 (173)	5 (110)	3 (37)	2 (256)
Betydelse	1 (79)	1 (61)	1 (30)	1 (26)	1 (153)
Uttal	6 (329)	6 (230)	4 (101)	6 (57)	5 (471)
Böjning	4 (212)	4 (135)	2 (90)	4 (41)	4 (364)
Finns ordet?	3 (297)	3 (122)	3 (97)	2 (36)	3 (326)
Idiom	2 (189)	2 (118)	6 (127)	5 (56)	6 (473)
Annat	7 (580)	7 (269)	7 (179)	7 (83)	7 (644)

Tabell 9. Information som eftersöks *VU I avser språkstudierande och VU II "övriga". (Siffrorna inom parentes anger det antal poäng varje alternativ erhållit. För alternativ som inte markerats har getts åtta poäng.)

Anmärkningsvärt är att de svenskspråkiga informanterna vid ÅA och ÖH förefaller ha ett större behov av att kontrollera stavningen än de finskspråkiga informanterna. I fråga om uttal och böjning framstår i sin tur gruppen "övriga" vid VU genom ett klart större behov av information av denna typ. Detta behov kan kanske förklaras med att dessa studerande har mera elementära kunskaper i svenska än de som valt att studera svenska även om också språkstudierandena till stor del är nybörjare. Att Tammerforsstudenterna trots institutionens satsning på rikssvenskt uttal inte visat större intresse för uttalsfrågor sammanhänger sannolikt med att ordböckerna i regel är synnerligen sparsamma med uppgifter om uttal och att en konsultation av ordböckerna därför upplevs som resultatlös. De finskspråkiga studenterna vid TU och VU ger frågor om idiomatiska uttryck en högre prioritet än de svenskspråkiga studenterna i Åbo (ÅA) och Vasa (ÖH), vilket ju är naturligt eftersom idiom utgör problem i alla främmande språk.

Det vore i detta fall naturligt om de svenska och finska studerandena vid VU rapporterade olika beteenden, men även om man bortser från de svenskspråkiga prioriterar VU-studerandena i den ordning som framgår av tabellen. I den mån det är möjligt att över huvud peka på skillnader mellan språkgrupperna visar det sig vid en närmare granskning att de svenska VU-studerandena använder ordböckerna på samma sätt som de finskspråkiga utom i fråga om idiom där de uppvisar ett "svenskt beteende".

Fråga 15. För vilken typ av aktiviteter använder du en enspråkigt svensk ordbok? Läsning/skriftlig framställning/muntlig framställning/annat?

Oberoende av till vilken språkgrupp informanterna hör, använder dessa den svenska ordboken i första hand i samband med skriftlig framställning (86%) och först i andra hand vid läsning (39%). Behovet av en ordbok är självklart mindre för båda språkgrupper vid läsning, då förståelsen av enstaka ord underlättas av kontexten, medan man vid skriftlig framställning är hänvisad till ordböcker om man inte behärskar t.ex. ords betydelse, böjning eller stavning. Ytterligare framgår att de finskspråkiga informanterna oftare använder ordboken vid läsning än de svenskspråkiga. Detta är också den enda skillnad som kan observeras om man betraktar de båda språkgrupperna vid VU för sig.

Universitet/linje	Läsning	Skriftl. framst.	Muntl. framst.	Annat	?
Tammerfors universitet	29	53	12	3	1
Vasa universitet					
– språkstud.	9	39	3	1	
– övriga	15	19	9	1	10
Åbo Akademi	3	11	2	1	
Österbottens högskola	38	85	15	8	5
Sammanlagt	94	207	41	14	16

Tabell 10. *Aktiviteter vid vilka ordboken används. Samma informant har ibland markerat ett par e. samtliga aktiviteter.*

De ordböcker som de studerande äger själva (jfr tabell 4) lämnar endast i undantagsfall uppgifter om ords uttal. Detta kan vara en av orsakerna till att informanterna i begränsad omfattning (17%) konsulterar ordböckerna i samband med muntlig framställning. Fjorton informanter har uppgett sig använda ordboken också för s.k. andra ändamål än läsning samt skriftlig och muntlig framställning. De som uppgett vari denna andra användning består, eller de studerande vid ÖH, säger sig för det mesta använda ordboken vid korsordslösning.

Fråga 16. Bläddrar du någonsin i en enspråkigt svensk ordbok utan att leta efter något speciellt?

Om en ordbok används sällan är risken stor att ordboksanvändaren aldrig till fullo lär sig att dra nytta av den information som ordboken erbjuder. Detta kan också vara en av orsakerna till en del av den kritik som ibland riktas mot ordböckerna (jfr tabell 14). Det har också vid undersökningar visat sig att de som har de största svårigheterna att förstå betydelsebeskrivningarna är de som mest sällan använder en ordbok. (Béjoint 1994:143) Den informant som då och då åtminstone bläddrar i boken utan att ha ett direkt mål för ögonen kan däremot med tiden tänkas få en viss känsla för vad ordboken erbjuder och för hur denna skall användas. Tabell 11 visar att drygt 60% av informanterna åtminstone någon gång bläddrar i sin ordbok.

Universitet/linje	Ofta	Ibland	Aldrig	?	S:a
Tammerfors universitet	7	40	10		57
Vasa universitet					
– språkstud.	4	21	14		39
– övriga		10	22	2	34
Åbo Akademi	1	9	1		11
Österbottens högskola	2	54	43	1	100
Sammanlagt	14	134	92	1	241

Tabell 11. *Antalet studerande som bläddrar/inte bläddrar i sin ordbok utan speciellt mål.*

Också i det här fallet visar sig Tammerforsstudenterna vara de "flitigaste" ordboksanvändarna. Om dessa siffror är pålitliga och informanterna inte över lag rapporterat ett sådant beteende som kan tänkas stå i konformitet med deras lärares önskemål, har av allt att döma intresset för lexikografi bland flera av institutionens lärare också till en del smittat av sig på studenterna.

Fråga 17. Har du studerat förordet och inledningen för att ta reda på hur den/de svenska ordboken/ordböckerna skall användas?

I förord och inledning ges information om ordbokens funktion och i anslutning härtill i regel också förklaringar till förkortningar och symboler som används i ordboksartiklarna. Det säger sig därför självt att det är nödvändigt att bekanta sig med inledningen innan man tar i bruk en ny ordbok. Man har emellertid i tidigare undersökningar (Hartmann 1983:198, Béjoint 1994:145) kommit fram till att endast en liten del av ordboksanvändarna bekantat sig med inledningen till de ordböcker de använder. Av tabell 12 framgår att de nu aktuella ordboksanvändarna inte utgör något undantag härvidlag, då endast 4% uppger sig läsa inledningen i ordboken och knappt 40% aldrig skaffar sig information den vägen. De svenskspråkiga studerandena uppvisar i det här fallet genomgående de sämsta resultaten.

Universitet/linje	Alltid	Ibland	Aldrig	?	S:a
Tammerfors universitet	6	35	15		57
Vasa universitet					
– språkstud.	2	27	10		39
– övriga		10	23	1	34
Åbo Akademi	1	5	5		11
Österbottens högskola	1	56	42	1	100
Sammanlagt	10	134	95	2	241

Tabell 12. *Användningen av förord och inledning som nyckel till ordboken.*

Så länge merparten av ordboksanvändarna inte läser förord och inledning förefaller det mer eller mindre meningslöst att utrusta kommande ordböcker med en ordboksgrammatik eller text "som gir en systematisk framstilling av grammatikken eller deler av den" (Bergenholtz et al 1997:202), eftersom en ytterst liten del av användarna av allt att döma skulle komma ta del av denna (jfr tabell 13).

Fråga 18. Brukar du lära dig de olika förkortningarna och symbolerna i ordböckerna?

För att en ordbok skall kunna nyttjas optimalt är det nödvändigt att användaren redan från början lär sig åtminstone de viktigaste och oftast förekommande förkortningarna och symbolerna. Med tanke på att det i vissa undersökningar visat sig att ordboksanvändarna inte ens alltid är medvetna om all den information ordböckerna innehåller (Béjoint 1994:145), borde siffrorna i tabell 13 kanske betraktas som rätt goda.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	32	29	2	57
Vasa universitet				
– språkstud.	20	18	1	39
– övriga	11	21	2	34
Åbo Akademi	11			11
Österbottens högskola	41	50	9	100
Sammanlagt	115	112	14	241

Tabell 13. *Andelen studerande som lär sig/inte lär sig förkortningar och symboler i ordböckerna.*

Svaren på denna fråga verkar stå i strid med svaren på den föregående frågan enligt vilka endast 4% anger sig alltid läsa förord och innehåll innan ordboken tas i bruk, eftersom hela 48% säger sig lära sig förkortningar och symboler i de ordböcker de nyttjar. En inläring av symbolerna är ju i och för sig nödvändig för att man skall kunna tillgodogöra sig annan information än stavningen av ett ord, men synbarligen lär man sig efter hand innebörden av olika symboler. Hela 46% säger sig emellertid aldrig lära sig förkortningar o.d.

Fråga 20. Hur ofta är du missnöjd med att du inte hittat det du letat efter?

Med den ordalydelse denna fråga fått är knappast annat att vänta än att de flesta någon gång haft anledning att vara missnöjd med sin ordbok. Det största missnöjet uppvisar kategorin "övriga" vid VU, då knappt 15% ofta varit missnöjd mot c. 12% bland språkstudenter vid VU och bland informanterna vid TU. Orsaken till att just kategorin "övriga" visar upp det största missnöjet är antagligen att de studerande försökt slå upp ord som tillhör deras resp. specialområden och som sålunda hör hemma i en fackspråksordbok. De svenskspråkiga informanterna vid ÅA och vid ÖH är något mindre missnöjda (9%) än övriga informanter. Som helhet betraktat är missnöjet med

ordböckerna dock inte särdeles stort vare sig bland svensk- eller finskspråkiga informanter. Detta är anmärkningsvärt, eftersom informanterna i samband med andra frågor ofta påtalar att i synnerhet ord, som de försökt slå upp, saknas.

Universitet/linje	Ofta	Ibland	Aldrig	?	S:a
Tammerfors universitet	7	49	1		57
Vasa universitet					
– språkstud.	5	32	2		39
– övriga	5	25	1	3	34
Åbo Akademi	1	8	2		11
Österbottens högskola	9	80	7	4	100
Sammanlagt	27	194	13	7	241

Tabell 14. Antalet studerande som är nöjda/missnöjda med ordböckerna.

Fråga 21. Om du inte hittat ett ord i en viss ordbok utgår du då ifrån att ordet a) inte finns i svenska språket, b) är finlandssvenska, c) inte kan användas i svenska språket, d) letar vidare i andra ordböcker?

Det har många gånger visat sig att studerande uppfattar avsaknaden av ett ord i en ordbok som ett tecken på att ordet i fråga inte existerar i svenska språket eller åtminstone är regionalt eller dialektalt och på den grund inte har beretts plats i ordboken. Detta kan många gånger vara en riktig slutledning, men är det inte t.ex. i fråga om motiverade sammansättningar. Om man i större utsträckning än vad som visat sig vara fallet (jfr tabell 12) skulle bekanta sig med förord och inledning skulle en sådan förenkling kanske inte ligga lika nära till hands, eftersom de ordböcker som de studerande använder ofta informerar om att t.ex. genomskinliga sammansättningar strukits till förmån för andra ord (t.ex. SAOL 11, s. 6).

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	15	40	2	57
Vasa universitet				
– språkstud.	11	27	1	39
– övriga	5	24	5	34
Åbo Akademi	2	9		11
Österbottens högskola	31	60	9	100
Sammanlagt	64	160	17	241

Tabell 15 a) *Ordet finns inte i svenska språket*

I synnerhet finskspråkiga studerande brukar utgå ifrån att ord som inte finns kodifierade i ordböcker är finlandssvenska. Av tabell 15 b) framgår emellertid att inte flera än 23% vid TU och

18% VU i själva verket har denna uppfattning. Bland de svenskspråkiga lärarstuderandena tycks denna uppfattning ha mycket större spridning, eftersom 38% förklarar avsaknaden av ett ord på detta sätt. En orsak till detta kan vara den diskussion om finlandssvenskan och finlandismer som pågått mycket intensivt under de senaste åren – en diskussion som inte alltid haft enbart positiva följder (Nikula 1997).

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	13	41	3	57
Vasa universitet				
– språkstud.	9	29	1	39
– övriga	4	25	5	34
Åbo Akademi	2	9		11
Österbottens högskola	38	45	11	100
Sammanlagt	66	155	20	241

Tabell 15 b) *Ordet är finlandssvenska*

På det hela taget lika många studerande som i de två tidigare fallen utgår ifrån att ord som inte finns i svenska ordböcker inte kan användas i korrekt språkbruk antagligen därför att ordet över huvud inte existerar eller är regionalt (tabell 15 c).

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	21	33	3	57
Vasa universitet				
– språkstud.	9	28	2	39
– övriga	10	19	5	34
Åbo Akademi	3	7	1	11
Österbottens högskola	25	62	21	100
Sammanlagt	68	152	21	241

Tabell 15 c) *Ordet kan inte användas i svenskan.*

Om ett ord inte finns i den ordbok som informanten använder uppger sig hela 80% leta vidare i andra ordböcker. Flitigast av alla är språkstuderandena vid VU som till 86% uppger sig gå vidare. Denna fråga är emellertid sådan att informanterna med stor sannolikhet gärna rapporterar ett sådant beteende som de antar förväntas av dem och inte sitt verkliga beteende.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	49	7	1	57
Vasa universitet				
– språkstud.	37	2		39
– övriga	26	4	4	34
Åbo Akademi	10	1		11
Österbottens högskola	70	20	10	100
Sammanlagt	192	34	15	241

Tabell 15 d) *Letar vidare i andra ordböcker*

Ett större antal informanter än väntat förefaller dock konsultera flera ordböcker i följd, eftersom det i andra sammanhang framstått som ett problem att man är tvungen att använda flera ordböcker parallellt för att få svar på sina frågor.

Fråga 22. Borde regionala varianter finnas i ordböckerna?

Det är omdiskuterat i vad mån svenskans regionala variation borde komma till synes i standard-språkliga ordböcker. (Thelander 1994:366f.) De ordböcker som informanterna i denna undersökning vanligen känner till, är i regel mycket sparsamma med uppslagsord som kan anses tillhöra regionalt språkbruk. Vad gäller uttryckligen finlandssvenskan har det konstaterats att t.ex. *SAOL* innehåller relativt få ord som är markerade som finlandssvenska (von Herten 1987:14f.) och t.ex. *Svensk ordbok* är om möjligt ännu sparsammare på denna punkt.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	42	15		57
Vasa universitet				
– språkstud.	26	12	1	39
– övriga	19	12	3	34
Åbo Akademi	5	5	1	11
Österbottens högskola	39	53	8	100
Sammanlagt	131	97	13	241

Tabell 16. *Antalet informanter som anser att den svenska ordboken borde återspegla svenskans regionala variation.*

Som framgår av tabell 16 uppger sig det stora flertalet informanter (54%) sakna regionala ord i de svenska ordböckerna. Att knappt 74% av informanterna i Tammerfors uppger sig uppleva ett behov av information om ett ord tillhör standardspråket eller inte är naturligt, då man vid institutionen gått in för att lära ut rikssvenska och skillnaderna mellan rikssvenskt och finlandssvenskt

ordförråd härigenom ständigt aktualiseras (jfr nedan). Också övriga finskspråkiga studerande uppger sig ha behov av denna typ av information. Hela 13 studerande eller 5% har inte tagit ställning till frågan, däribland åtta lärarstuderande. Orsaken till detta verkar vara att de tillfrågade inte förstått vad som avses med regional variation, men också i övrigt verkar informanterna vid ÖH vara mer eller mindre främmande för hela frågeställningen.

Fråga 23. Saknar du namn (person-, ort-, produkt-, företagsnamn o.dyl.) i den enspråkiga ordboken?

Det har av gammalt varit brukligt att namn inte förekommer i ordböckerna även om dessa tillhör språket och deras formella egenskaper i hög grad hör hemma i en ordbok. (Svensén 1987:38) Som framgår av tabell 17 tycks de informanter som läser nordiska språk/svenska på det hela taget fråga efter en större andel namn i ordböckerna – detta gäller främst de finskspråkiga studerandena. De finskspråkigas högre siffror kan åtminstone delvis bero på att dessa haft tvåspråkiga ordböcker i tankarna, eftersom flera svar åtföljs av kommentaren att det inte minst vid översättning vore viktigt med korrekta namnuppgifter. De som sagt ja till flera namn gör detta också av bekvämlighets-skäl, då det upplevs som enklast att ”allt” är samlat i en ordbok.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	39	15	3	57
Vasa universitet				
– språkstud.	25	12	2	39
– övriga	9	20	5	34
Åbo Akademi	4	7		11
Österbottens högskola	13	76	11	100
Sammanlagt	90	130	21	241

Tabell 17. Antalet studerande som saknar/inte saknar namn i ordböckerna.

De svenskspråkiga blivande lärarna tycks däremot vara genomgående negativa till ett större inslag av namn. Modersmålet kan i detta fall spela en viss roll, men motiveringarna till att flera namn inte önskas verkar sällan vara särdeles genomtänkta. Den oftast förekommande motiveringen till det negativa svaret är att informanten inte hittills behövt slå upp namn och att namn dessutom finns att tillgå i telefonkatalogen, på kartor och på diverse andra ställen. Tanken att det någon gång skulle kunna vara nödvändigt att kontrollera namn i ett eller annat avseende tycks dock inte vara avlägsen, eftersom man kan peka på tänkbara hjälpmedel, medan tanken på att namn skulle ingå i vanliga enspråkiga ordböcker däremot förefaller främmande. De negativa svaren har i vissa fall också motiverats med att ordböckerna skulle bli för stora och svårhanterliga och därtill ännu dyrare om namn införlivades i större utsträckning än som nu är fallet. Bekymmer för att ordböckerna skall tillåtas att bli allt för stora och svåra att hantera skymtar för övrigt fram också i andra sammanhang än detta.

Fråga 27. Har du någonsin tyckt att du skulle behöva en finlandssvensk-rikssvensk ordbok?

Drygt 54% av informanterna skulle gärna se ett större inslag av regionala ord i ordböckerna. På den uttryckliga frågan om informanterna någon gång tyckt sig behöva en finlandssvensk-rikssvensk ordbok blev, som framgår av tabell 18, andelen jakande svar emellertid betydligt lägre eller endast drygt 42%. För det största behovet av en finlandssvensk-rikssvensk ordbok svarar språkstudenter vid VU, där de svensk- och finskspråkiga informanterna i lika stor utsträckning säger sig ha behövt en sådan ordbok.

Universitet/linje	Ja	Nej	?	S:a
Tammerfors universitet	31	25	1	57
Vasa universitet				
– språkstud.	23	14	2	39
– övriga	9	21	4	34
Åbo Akademi	5	6		11
Österbottens högskola	34	59	7	100
Sammanlagt	102	125	14	241

Tabell 18. *Antalet studerande som tyckt sig behöva/inte behöva en finlandssvensk-rikssvensk ordbok.*

I denna fråga förefaller modersmålet över lag spela en viss roll, eftersom de finskspråkiga informanterna i större utsträckning än de svenska rapporterat ett behov av en ordbok av denna typ.

Sammanfattning

Man kan naturligtvis fråga sig en hur stor tilltro man kan hysa till de resultat som nåtts i en undersökning av denna typ, men eftersom svaren i fall där dessa varit lätta att förutse motsvarar förväntningarna, är det sannolikt att tilltro kan hysas också till resultat som kanske inte alltid varit lika väntade. Invändningar kan naturligtvis resas både mot valet av informanter och mot utformningen av frågorna, men om man bortser från detta har följande kunnat konstateras.

Undersökningen bjuder egentligen inte på några överraskningar utan uppvisar i stor utsträckning liknande resultat som man erhållit på andra håll i världen vid motsvarande undersökningar. Om man tar i betraktande att den undersökta ordbokstypen i det ena fallet är en ordbok i modersmålet och i det andra en ordbok i främmande språk är det värt att notera den obetydliga skillnad som förligger i svaren från de svenskspråkiga i jämförelse med de finskspråkiga. Det verkar därtill förhålla sig så att studielinje är av större betydelse än modersmålet och det verkar därtill som om det var av en viss betydelse vid vilket universitet informanten studerar, då informanter vid samma universitet rapporterar nära på samma beteende oberoende av modersmål.

De resultat som uppnåtts hittills kan tjäna som utgångspunkt för en fortsatt undersökning, eftersom det framgått att informanterna både äger och använder enspråkigt svenska ordböcker och

därtill hyser vissa åsikter om dessa. De faktorer som ger upphov till oriktiga uppfattningar om och försvårar användningen av ordböckerna är åtminstone delvis av den arten att de kan avlägsnas med hjälp av intensifierad undervisning i ordboksanvändning. Ett stort steg i riktningen mot en optimal användning av ordböcker tas den dag man kan övertyga ordboksanvändarna om nödvändigheten att läsa förord och inledning. Om så inte sker är det mer eller mindre meningslöst att utrusta kommande ordböcker med omfattande ordboksgrammatiker o.d., eftersom dessa i stor utsträckning av allt att döma kommer att förbli oanvända.

Litteratur

- Ammon, Ulrich, 1994: Über ein fehlendes Wörterbuch "Wie sagt man in Deutschland?" und den übersehenen Wörterbuchttyp 'nationale Varianten einer Sprache'. I: *Deutsche Sprache. Zeitschrift für Theorie, Praxis, Dokumentation 1*, s. 51–65
- Béjoint, Henri, 1981: The Foreign Student's Use of Monolingual English Dictionaries: A Study of Language Needs and Reference Skills. I: *Applied Linguistics 2* (3), s. 207–222.
- Béjoint, Henri, 1994: *Tradition and Innovation in Modern English Dictionaries*. Clarendon Press. Oxford
- Bergenholtz, Henning et al., 1997: *Nordisk leksikografisk ordbok*. Universitetsförlaget AS, Oslo
- Hartmann, R.R.K., 1983: The bilingual learner's dictionary and its uses. I: *Multilingua. Journal of interlanguage communication 2-4*, s. 195–201. Mouton Publishers. Amsterdam, Berlin, New York
- von Herten, Charlotte, 1987: Det finlandssvenska inslaget i Svenska Akademiens ordlista. I: *Språkbruk 1*, s. 14–15
- Nikula, Kristina, 1997: SPRÅKVÅRD TILL DÖDS? eller finlandssvenskan, språkvården och ordböckerna. I: *Svenskan i Finland 4*.
- SAOL = Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1986. Norstedts Förlag, Stockholm
- Svensén, Bo (1987): *Handbok i lexicografi. Principer och metoder i ordboksarbetet*. Esselte Studium. Stockholm
- Thelander, Mats, 1994: "prov." utan värde? Provinsialismer i ordböcker – och i verkligheten. I: *Språkbruk, grammatik och språkförändring. En festskrift till Ulf Teleman 13.1.1994*, s. 365–375. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet, Lund

TAMMERFORS UNIVERSITET
Nordiska språk
Kristina Nikula

BILAGA 1

Enkät om användningen av enspråkigt svenska ordböcker i Finland 1997

Det är viktigt att en ordboksförfattare vet vad ordboksanvändarna anser om existerande ordböcker och speciellt viktigt är detta om man vill förbättra nya upplagor eller ge ut en helt ny ordbok. Den här enkäten är avsedd att ge svar på frågor som en ordboksförfattare har anledning att ställa sig. Vi hoppas att du vill vara med och påverka genom att fylla i denna enkät.

Fyll i enkäten genom att *stryka under* det eller de alternativ som gäller. Om det utrymme som reserverats för svaret på vissa frågor blir för litet kan du skriva på baksidan av papperet men **kom ihåg att ange vilken fråga svaret gäller.**

1. Är du kvinna eller man?
2. Vilket är ditt modersmål? Svenska/finska/jag upplever mig som tvåspråkig/annat?
Vad? .....
3. Vid vilket universitet/vilken högskola studerar du? .....
4. Hur länge har du studerat svenska/nordiska språk denna termin medräknad?
..... terminer.
5. Fanns det ordböcker av något slag i ditt föräldrahem? Ja/nej.
6. Äger du själv en eller flera *enspråkigt* svenska (ej fackspråkliga) ordböcker? Nej/ja.
Vilka? Ange namn/författare/utgivare e.dyl.
.....
.....
7. Vilka andra enspråkigt svenska ordböcker än den/de du själv äger *känner du till*?
Ange namn/författare/förlag e.dyl.
.....
.....
8. Vilka *andra* ordböcker (t.ex. svenska-finska, engelska) äger du? Ange namn/författare/utgivare/ämne e.dyl.
.....
.....

Hoppa över fråga 9 om du svarat nekande på fråga 5!

9. I vilket skede av studierna skaffade du den/de enspråkigt svenska ordboken/böckerna?
a) .....terminen
b) ägde den tidigare?
10. Varför har du skaffat dig den/de enspråkigt svenska ordboken/böckerna?
a) ett konkret behov. Ja/nej
b) på uppmaning av lärare. Ja/nej. Vilken bok/vilka böcker?
.....
c) har fått boken/böckerna som gåva. Nej/ja. Vilken/vilka? När?
.....
11. Har du fått undervisning i hur man använder ordböcker? Ja/nej.
12. Har du varit med om att använda ordböcker under lektionerna? Ja/nej.
13. Hur ofta använder du *en enspråkigt svensk* ordbok? Dagligen/varje vecka/någon enstaka gång/aldrig.
14. Vilken typ av information letar du oftast efter i ordböckerna (ange det du oftast letar efter med 1 och sedan i tur och ordning t.o.m. 7).
Stavning ( ) betydelse ( ) uttal ( ) böjning ( ) om ett ord verkligen finns ( ) idiomatiska uttryck ( ) annat ( )? Vad? .....
15. För vilken typ av aktiviteter använder du en enspråkigt svensk ordbok? Läsning/skriftlig framställning/muntlig framställning/annat.
Vad?.....
16. Bläddrar du någonsin i en ordbok utan att leta efter något speciellt? Ofta/ibland/aldrig.
17. Har du studerat förordet och inledningen för att ta reda på hur ordboken/böckerna skall användas? Alltid/ibland/aldrig.
18. Brukar du lära dig de olika förkortningarna och symbolerna i ordböckerna? Ja/nej.
19. Har du någonsin haft nytta av följande:
a) exempel Ofta/ibland/aldrig
b) synonymer Ofta/ibland/aldrig
c) bilder Ofta/ibland/aldrig
20. Hur ofta är du missnöjd med att du inte hittat det du letat efter? Ofta/ibland/aldrig.
21. Om du inte hittat ett ord i en viss ordbok utgår du då ifrån att:
a) ordet inte finns i svenska språket. Ja/nej
b) är finlandssvenska. Ja/nej.
c) inte kan användas i svenska språket. Ja/nej
d) letar vidare i andra ordböcker? Ja/nej

22. Borde regionala varianter finnas i ordböckerna? Ja/nej.
23. Saknar du namn (person-, ort-, produkt-, företagsnamn o. dyl.) i den enspråkiga ordboken? Ja/nej.
Varför/varför inte?.....
.....
24. Borde ordböckerna tydligt tala om hur man *skall* säga för att uttrycka sig korrekt (dvs. vara normativa)? Ja/nej.
25. Tycker du att ordböckerna i allmänhet är för enkla (ja/nej) eller för detaljerade (ja/nej).
26. Vilken är den största bristen i nu existerande enspråkigt svenska ordböcker? Använd baksidan av papperet. Skriv gärna på det språk du behärskar bäst!
27. Har du någonsin tyckt att du skulle behöva en finlandssvensk-rikssvensk ordbok? Ja/nej.
28. Vore det bäst att ha finlandssvenska ord
- a) i en särskild finlandssvensk-rikssvensk ordbok? Ja/nej. Varför?.....
.....
- b) som uppslagsord i en vanlig, enspråkigt svensk ordbok? Ja/nej. Varför?.....
.....
- c) i ett tillägg i vanliga, enspråkigt svenska ordböcker? Ja/nej. Varför?.....
.....
29. Har du någonsin försökt slå upp finlandssvenska ord och uttryck
- a) i existerande ordböcker? Ja/nej
- b) i ordlistan i *Högsvenska* av Hugo Bergroth? Ja/nej.
- c) i Harry Stenmarks *Finlandssvenska ord och uttryck*? Ja/nej.
- d) någon annanstans? Nej/ja. Var?.....
.....
30. Borde också *finnska* ingå i en finlandssvensk-rikssvensk ordbok? Ja/nej.
31. Läser du *Reuters ruta* i Hufvudstadsbladet? Regelbundet/ibland/aldrig.
32. Skulle du använda en finlandssvensk-rikssvensk ordbok *om* det fanns en? Ja/nej.

Tack för hjälpen!

